

TBE-information inför säsongen 2010

TEXT: Olle Wik

Förändringarna i årets TBE-information är få men några små justeringar har ändå gjorts. Det gäller framför allt ett förtydligande om antal doser till äldre invånare. Vi vill också ånyo betona att snabb-immuniseringsschemat inte ska användas annat än i mycket speciella fall eftersom det ger ett sämre skydd.

Varje år drabbas i Sverige ca 200 personer av fästingburen hjärn-inflammation (TBE). De flesta blir återställda, men ca 10 procent får förlamningar och drygt en tredjedel får andra långdragna eller bestående besvär. Dödsfall förekommer men är mycket sällsynta. TBE-smittan har i Värmland endast kunnat påvisas runt Vänerens stränder, se bild sid 14. Det finns också TBE-smitta i vårt närområde i Dalsland och Västra Götaland, också där i vänernära områden. Detta är av betydelse eftersom många båtägare i norra Väneren gör utflykter till öar och strandområden där det kan finnas fästingar som bär på TBE-smittan. Observera dock att smittan även i vänernära områden är mycket ovanlig.

Förskolebarn som smittas får i regel lindrigare symtom än vuxna. Sjukdomen smittar inte från person till person.

TBE-fakta Diagnostik

Diagnosen verifieras serologiskt genom påvisande av IgM-antikroppar i serum.

Smittvägar

Virus finns i saliven på smittade fästingar i alla utvecklingsstadier och kan överföras vid bitt. Fästingar kan smittas när som helst under levnaden och förblir smittsamma livet ut. Smittan är dock förhållandevis ovanlig bland fästingpopulationen i Värmland. Immunitet efter genomgång sjukdom synes vara livslång.

Inkubationstid

Vanligen en vecka (4-21 dygn), ofta dubbelinsjuknande med återkom-

mande, förvärrade symtom efter några dygns till någon veckas initial förbättring.

Patienten

Fästingar som biter sig fast bör alltid, bl a med tanke på risken för borrelios, avlägsnas snarast. TBE-virus smittar via fästingens saliv och överförs omgående. Borreliebakterierna finns däremot i fästingens maginnehåll och överförs först efter viss tid, eller om man klämmer hårt på fästingen.

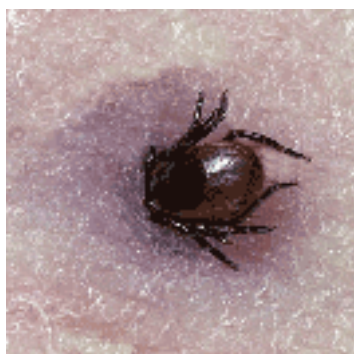
Smittspårning/åtgärd

Har patienten kända fästingbett? Smittort? Finns tidigare kända fall av TBE rapporterade från denna ort? Är patienten TBE-vaccinerad och i så fall hur många doser har givits och när har dessa givits?

Åtgärd: Var frikostig med råd om vaccination till anhöriga, grannar, arbetskamrater etc som bor eller regelbundet vistas i samma område där patienten smittats.

TBE-insjuknande kan i undantagsfall inträffa trots fullgod vaccination, s k vaccinationsgenombrott. Detta är vanligare om snabbvaccinationsschemat använts.

Generella skyddsåtgärder mot fästingbett

Fästingar brukar trivas i gräs- och buskvegetation, särskilt där det är fuktigt. Bästa sättet att minska risken för insjuknande är att, om så är möjligt, undvika sådan terräng. Myggmedel ger inget tillförlitligt skydd mot fästingbett. Det är gynnsamt att bära stövlar och långbyxor med byxbenen nerstoppade innanför stövelskaften. Inspektera gärna kläderna regelbundet och borsta

bort fästingar. Man kan även torktumla kläder för att snabbt avdöda fästingar.

Efter vistelse i fästingområden ska man inspektera hela kroppen, speciellt mjuka och behårade kroppsytor. På barn fäster sig fästingarna oftast på huvudet, speciellt vid öronen i hårfästet. Eftersom fästingar ofta tar ganska lång tid på sig att hitta ett lämpligt bettställe kan det också vara klokt att duscha (eller bada) och kamma håret.

TBE-vaccinationen kan rekommenderas till:

- Fast boende och sommarboende samt personer som vistas i skog och mark i områden med smittrisk.
- Resenärer som ska vistas i skog och mark på Åland, i Baltikum eller i särskilda riskområden i Centraleuropa eller Östeuropa. Vaccinationsindikationen är mindre angelägen för personer som endast mycket kortvarigt vistas i områden med smittrisk och personer som visserligen bor i riskområden men inte brukar vistas ute i skog och mark. Små barn, i synnerhet barn under 3 år, som insjuknar i TBE får i regel lindrigare symtom än vuxna och därför är vaccination mindre angeläget i denna åldersgrupp. Men föräldrar som bor i områden med känd smittrisk och som önskar vaccinera sina förskolebarn behöver inte avrådas från detta.

Vaccin har funnits tillgängligt sedan 1980-talet och det finns därför skäl att i olika sammanhang påminna grundvaccinerade om att vaccinationsskyddet bör förnyas med en fjärde dos efter tre år. Därefter ges påfyllnadsdos var femte år. Vid avvikelse från rekommenderat vaccinationsschema gäller att personer som enbart erhållit en dos, ges en andra dos inom ett år och fortsätter därefter enligt grundschema. Personer som erhållit två doser, men som missat dos tre, ges en tredje dos oavsett tid sedan dos två och fortsätter därefter enligt grundschema. Det bör poängteras att

samtliga boosterdosor bör ges innan fästingsäsongen för att få ett optimalt skydd.

Som ovan påpekats bör vaccinationen alltid påbörjas i god tid före fästingsäsongen.

TBE-områden i Sverige men utanför Värmland

- Östkustens skärgårdar inkl Gotland, Öland och Åland.
- Skärgården i östra Mälaren.
- Södra Vänerskärgården.
- Områden mellan Vänern och Vättern.

TBE-områden utanför Sverige

Vaccination kan vara aktuellt för resenärer som ska vistas ofta i skog och mark i Baltikum eller i särskilda riskområden i centrala eller Östeuropa.

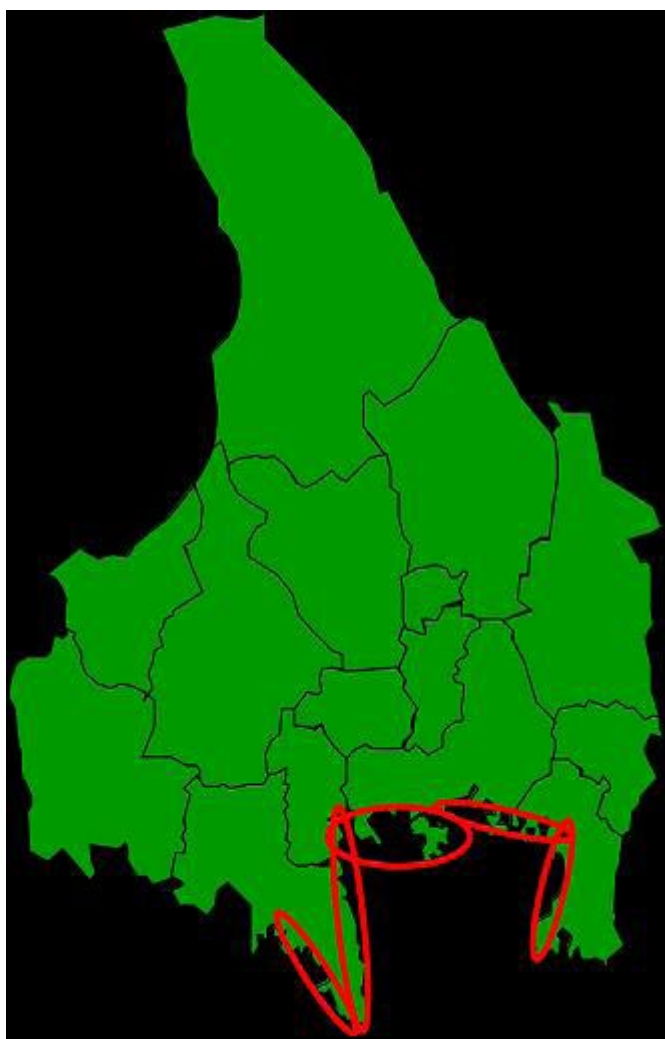
Immunisering, allmänna synpunkter

Två fabrikat finns, FSME-immun och Encepur. Just nu är FSME-immun upphandlat i Värmland. Doser ing vuxna och ungdomar äldre än 16 år: 0,5 ml intramuskulärt. Barn 1-16 år: 0,25 ml intramuskulärt.

Intervall: Dos två ges 1-3 månader efter dos ett. Man bör undvika kortare intervall än fyra veckor eftersom det har rapporterats vaccingombrott då. Om det absolut inte

hinns med är det dock bättre att ge två doser än en. Dos tre rekommenderas för individer under 60 års ålder 5-12 månader efter den andra dosen. För personer över 60 års ålder rekommenderas fyra doser för grundvaccination. Man stoppar då in en tredje dos tre månader efter dos två och ges sedan dos fyra 6-12 månader efter dos ett. Detta betyder att personer som är äldre än 60 år bör ha fått tre vaccindoser innan fästingsäsongen börjar.

Booster: Första booster ges efter tre år och därefter beroende på ålder och immunstatus. Personer yngre än 60 år och immunfriska behöver booster var 5:e år, övriga var 3:e år.

TBE-områden i Värmland.

Artikel hämtad ur WermlandsSmittan nr 1 2010.